

A sportdiplomácia értelmezése és gyakorlata Magyarországon a 2010 és 2020 közötti időszakban

Doktori tézisek

Garamvölgyi Bence

Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem
Sporttudományok Doktori Iskola

Témavezető: Dr. Dóczi Tamás egyetemi docens, PhD

Hivatalos bírálók: Dr. Sterbenz Tamás egyetemi docens, PhD
Dr. Hédi Csaba egyetemi docens, PhD

Szigorlati bizottság elnöke: Dr. Pavlik Gábor professor emeritus, Dsc
Szigorlati bizottság tagjai: Dr. Tibori Tímea tudományos főmunkatárs,
CSc
Dr. Magas István egyetemi tanár, DSc

Budapest
2022

1. Bevezetés

A globalizáció felgyorsulásával, az infokommunikációs technológia rohamos fejlődésével és a nemzetközi kapcsolatok szereplőinek megsokszorozódásával párhuzamosan a tradicionális diplomácia nemzetállami premisszákra épülő keretrendszere alapvető átalakuláson megy keresztül. A tradicionális diplomácia keretrendszerének huszonegyedik századi átalakulása olyan „puha” eszközök alkalmazásának az elterjedését is magával vonta, mint a kultúra és ezen belül a sport. A kulturális és sportszervezetek egyre nagyobb szerepet kapnak a kormányok nyilvános diplomáciai célkitűzéseinek elérésében, így a kulturális és sportdiplomácia a külpolitika eszköztár egyre gyakrabban alkalmazott elemei lettek. Olyan magas nemzetközi láthatósággal rendelkező, nagyszabású sportesemények, mint az olimpiai játékok vagy a futball-világbajnokság megrendezése különösen vonzó politikai eszköznek számítanak egyes államok vezetése számára. A globális sportesemények mellett a kiemelkedő nemzetközi sporteredmények is egyes kormányok belső és külső legitimitációjának eszközeivé váltak.

Az utóbbi évtizedben egyre több kormány ismerte fel a sportdiplomácia gyakorlati hasznát és hozott létre stratégiákat, intézményeket, illetve alkotott releváns szakpolitikai irányelveket. Az elmúlt években Magyarország is felzárkózott ehhez a nemzetközi tendenciához. Ennek a folyamatnak az egyik szimbolikus lépése, hogy 2018-ban a Külgazdasági és Külügyminisztérium létrehozta a Sportdiplomáciai Főosztályt, amelynek elsődleges feladata a minisztériumnál felmerülő sportdiplomáciai feladatok ellátása és a külképviseletektől, illetve hazai szervezetektől beérkező, sporttal kapcsolatos megkeresések koordinálása. Ahogy 2010-től a sport területe nemzetstratégiai ágazattá avanzsálódott, jelentősen emelkedett a sportra fordított források mennyisége és exponenciálisan emelkedett a hazánkban megrendezett nemzetközi sportesemények száma is. Magyarország egyedül 2017-ben 113 nemzetközi sporteseményt látott vendégül (Stocker 2018).

Disszertációm alapgondolata, hogy a sportdiplomácia megfelelő fejlődése érdekében szükség van a terület fogalmi rendszerének tisztázására, eszköz- és célrendszerének pontosabb meghatározására, nemzetközi és hazai gyakorlati alkalmazásának alaposabb

feltérképezésére és ennek mentén szakpolitikai javaslatok kidolgozására. Értekezésem kitűzött célja, hogy hozzájáruljon a sport és nemzetközi kapcsolatok elméleti keretrendszerének megfelelő értelmezéséhez, és ezáltal segítse a sportdiplomácia hazai oktatásának és gyakorlatának fejlődését, a jó nemzetközi gyakorlatok átvételét és alkalmazását. A sport diplomáciában betöltött szerepét elsősorban a nemzetközi kapcsolatok és politológia tudományterületeinek oldaláról megközelítve mutatom be, felhasználva a realizmus és liberalizmus elméleti keretrendszerét. A disszertációban a következő sportdiplomácia fogalom-meghatározást javaslom és alkalmazom:

„A sportdiplomácia feladata a kormányzati és társadalmi sportirányító testületek, sport- és civil szervezetek, sportolók és vállalkozások közös nemzetközi célok érdekében történő, kölcsönös előnyökön alapuló együttműködésének megteremtése. A sportdiplomáciai tevékenység céljai többek között az állami és civil nemzetközi sportkapcsolatok fejlesztése, az országkép sportrendezvényeken és sportsikereken keresztüli kedvező alakítása, illetve a népek, nemzetek és kultúrák közötti kapcsolatok sporton keresztüli javítása.”

2. Célkitűzések

A disszertációhoz kapcsolódó primer kutatás célrendszere többoldalú, elméleti-gyakorlati megközelítésre épül. Az alábbi főbb célkitűzéseket határoztam meg:

(1) A sportdiplomácia hazai értelmezésének feltérképezése és bemutatása, egyúttal kísérlet a pontosabb fogalmi keretek kialakítására és a sportdiplomácia típusainak, cél- és eszközrendszerének, szereplőinek meghatározására.

(2) Az elmúlt évtized (2010-2020) magyar kormányzati sportdiplomáciai szakpolitikájának komparatív vizsgálata, összehasonlítása más nemzetközi jó gyakorlatnak vélt kormányzati stratégiákkal: hasonlóságok és párhuzamok feltérképezése, sajátosságok és fejlődési lehetőségek azonosítása. A vizsgált időszak hazai civil sportirányításához kötődő eredményeinek bemutatása, kísérlet a magyar sportdiplomácia nemzetközi reprezentációjának objektív szempontok alapján történő értékelésére (2013-2019).

2.1. A tudományos kutatás kérdésfelvetése

A kutatás célkitűzéseinek megfelelően két fő kérdéskört határoztam meg.

A sportdiplomácia fogalmának hazai értelmezése:

- (1) Milyen jelentéstartalommal bír a sportdiplomácia fogalma a magyar online nyilvánosság és a nemzetközi tapasztalattal rendelkező magyar sportvezetők és közigazgatási szakemberek körében? Milyen kontextusban jelenik meg leginkább a sportdiplomácia fogalma az online sajtóban?
- (2) Az online sajtó és magyar sportvezetők és közigazgatási szakemberek olvasatában milyen szervezetekhez, intézményekhez és személyekhez kötődik a sportdiplomáciai tevékenység és mik lehetnek a sportdiplomácia eszközei? Ki lehet sportdiplomata, kit hívhatunk sportdiplomatának?
- (3) Melyek a fő különbségek és hasonlóságok a nemzetközi tapasztalattal rendelkező magyar sportvezetők, a közigazgatási szakemberek és a magyar online sajtó sportdiplomácia fogalom értelmezései között?

A magyar kormányzati sportdiplomácia gyakorlata nemzetközi összehasonlításban:

- (1) Hogyan épül fel a magyar kormányzati sportdiplomácia cél-, intézmény- és eszközrendszere?
- (2) Melyek a magyar kormányzati sportdiplomácia főbb pillérei, és ezek miben hasonlítanak más államok jó gyakorlatnak vélt szakpolitikáihoz, illetve miben különböznek ezektől?
- (3) Melyek a magyar kormányzati sportdiplomácia fejlesztésének lehetséges irányvonalai?
- (4) A sport nemzetstratégiai ágazattá való emelése (2010), milyen hatással volt a nemzetközi sportszövetségeknél tisztséget betöltő magyarok számának és befolyásának alakulására?

2.2. A tudományos kutatás hipotézisei

Empirikus kutatásommal kapcsolatban az alábbi hipotéziseket állítottam fel:

H1, A magyar kormányzati sportdiplomácia (*sporton keresztüli diplomácia*) erősen sikerorientált, elit- és versenysport centrikus tevékenység, fő eszköze a nemzetközi sportesemények hazai megrendezése.

H2, A magyar online sajtó és a sportvezetés olvasatában a sportdiplomácia a nem-kormányzati sportszervezetek nemzetközi kapcsolatainak fejlesztése, ápolása (*diplomácia a sportban*).

H3, A magyar online nyilvánosság és a sportvezetők értelmezésben nem jelenik meg a sporton keresztüli társadalmi fejlesztés, mint a sportdiplomáciai tevékenység lehetséges területe, illetve eszköze.

3. Módszerek

A sportdiplomácia kutatási területének újszerűségéből, elméleti értelmezéséhez és gyakorlatához kötődő kihívásokból adódóan a nemzetközi kapcsolatokban és sport társadalomtudományban is egyaránt gyakran használt kvalitatív és kvantitatív módszereket alkalmaztam. Ezek a szakpolitikai dokumentumelemzés, a félig strukturált interjú, az online tartalomelemzés és a másodlagos statisztikai adatelemzés. Kvantitatív stratégiát az online tartalomelemzésnél és a másodlagos statisztikai adatelemzésnél érvényesítettem, míg kvalitatív megközelítést a szakpolitikai dokumentumelemzés, a félig strukturált interjúk és az online tartalomelemzés során alkalmaztam.

3.1. Szakpolitikai dokumentumelemzés

A jó gyakorlatnak vélt külföldi stratégiák komparatív elemzése megfelelő kontextusba helyezheti az elmúlt évek magyar kormányzati sportdiplomáciai erőfeszítéseit és gyakorlatát. A dokumentumelemzés elsősorban hazánk sportdiplomáciai témájú szakpolitikai dokumentumaira fókuszál. Az elemzése tárgyai a nyilvános adatbázisokban és online kormányzati felületeken elérhető szakpolitikai dokumentumok, jogszabályok, jelentések, háttéranyagok és beszámolók voltak.

3.2. Online tartalomelemzés

A szociológiában és politikatudományban is előszeretettel alkalmazott tartalomelemzés célja a magyar nyelvű online sajtó sportdiplomácia fogalom-

használatának és értelmezésének feltárása. A tartalomelemzés vizsgálati tartományát azok az online elérhető, magyar nyelvű cikkek jelentették, amelyeket 2010 júniusa és 2020 júniusa között publikáltak. Az elemzett tartomány ötszáz (n=500) olyan magyar nyelvű online cikket tartalmaz, amelyben a sportdiplomácia vagy sportdiplomata kulcsszavak fellelhetőek. Az adatbázis kialakítása érdekében az alábbi lépéseket követtem. Elsőként a legelterjedtebb online keresőfelület (google.com) beépített hírkereső funkciójának segítségével azonosítottam azokat a 2010 júniusa és 2020 júniusa között megjelenő cikkeket, amelyekben szerepelnek a sportdiplomácia vagy sportdiplomata kulcsszavak. Az adatbázis részét képező online cikkek vizsgálatához a MAXQDA2020 tartalomelemző szoftver alkalmazását választottam, amely könnyen alkalmazható strukturálatlan szöveges adathalmaz feltáró elemzésére. A tartalomelemzés célja a szövegben lévő mintázatok azonosítása, ezek együttjárásnak jelölése, azaz kódolása. A kódolás után lehetővé válik a szövegek szerkezetének vizsgálata, így a kódok előfordulásának és kontextusának elemzése. Az eredmények a program egyes funkciójának segítségével megfelelően ábrázolhatóak vagy Excel-táblázatba exportálhatóak.

3.3. Félig strukturált interjúk

A sportdiplomácia hazai értelmezésének vizsgálatához elengedhetetlen volt azoknak a nemzetközileg tapasztalt sportvezetőknek és közigazgatási szakembereknek a megkérdezése, akik megfelelő rálátással rendelkeznek a magyar és nemzetközi sportirányításra, illetve a hazai kormányzati sportdiplomáciára. A félig strukturált interjúk elsősorban a sportdiplomácia hazai értelmezésének mélyebb összefüggéseinek felderítését szolgálták, illetve olyan sportvezetői véleményeket hoztak felszínre, amelyek segíthetnek a fogalom gyakorlati alkalmazásának megértésében. Nem utolsósorban, a félig strukturált interjúk hozzájárultak az online tartalomelemzés első lépését jelentő kódrendszer kialakításához.

A félig strukturált interjúk kérdései alapvetően két fő témakörre fókuszáltak:

1. a sportdiplomácia fogalmának, cél- és eszközrendszerének értelmezése
2. a sportdiplomácia kormányzati és civil gyakorlata Magyarországon

Az interjúalanyok kiválasztása során a szociológiában sokszor alkalmazott hólabda-módszert alkalmaztam. A nem valószínűségi mintavételi technikára épülő módszer lényege, hogy a kutató a célcsoportba tartozó ismert személyek kis populációjából indul ki, amit a résztvevő interjúalanyok ajánlásai alapján fokozatosan bővít. A mintavétel kiindulásaként a Sportpolitikai Erőindex adatbázisából, és a korábbi köztisztviselői-minisztériumi személyes kapcsolataimból indultam ki. Ezek alapján egy előzetes listát állítottam össze, amelyen fele-fele arányban szerepeltek a civil (n=5) és kormányzati sportirányításban dolgozó szakemberek (n=5). Az előzetes listán szereplő szakértők több mint fele pozitívan reagált megkereséseimre. Az interjú végén megkérdeztem az adott interjúalanyt, hogy meglátása szerint kik azok a magyar sportvezetők vagy kormányzati szakemberek, akik megfelelő szaktudással és rálátással rendelkeznek és a sportdiplomácia területére. Így alakult ki a húszfős minta, amely 1:3 arányban reprezentálja a kormányzati (n=5) és civil sportirányításban (n=15) szerepet vállaló szakértőket, sportvezetőket. Az interjúk felvételére 2019 szeptembere és 2020 áprilisa között került sor. A félig strukturált interjúk hossza általában 40 és 50 perc között volt, de néhány esetben egy órát is meghaladta a felvétel időtartama.

3.4. Másodlagos statisztikai adatelemzés (Sportpolitikai Erőindex)

Annak érdekében, hogy objektíven tudjuk értelmezni a magyar sportdiplomatak nemzetközi sportirányításban betöltött szerepét és így közvetetten hazánk elmúlt években mutatott sportdiplomáciai érdekérvényesítő erejét, a Dán Nemzeti Olimpiai Bizottság és Sportszövetség munkatársai által kifejlesztett Sportpolitikai Erőindex (Sports Political Power Index) komplex adatbázisát alkalmaztam. A Sportpolitikai Erőindex célja, hogy felmérje egyes nemzetállamok sportvezetői milyen választott döntéshozói szerepeket töltenek be, és milyen számban képviseltetik magukat a Nemzetközi Olimpiai Bizottság által elismert nemzetközi és európai sportszövetségekben. A disszertáció elkészítése idején elérhető 2019-es kiadás adatbázisa a NOB által elismert 119 nemzetközi és európai sportszövetség végrehajtó bizottságában tisztséget betöltő 1673 sportdiplomata állampolgárságának rögzítésén és a sportszövetségeknél betöltött döntéshozói pozíciójának elemzésén alapult (n=1673). Az index szerkesztői súlyozásos pontozást alkalmaztak annak érdekében, hogy az adott döntéshozó testületben belüli erőviszonyok jobban tükröződjenek. A másodlagos

adatelemzést statisztikai összehasonlító módszerekkel végeztem, amelyre az index adatbázisát kezelő, nyilvánosan elérhető Tableau online szoftver (public.tableau.com) biztosított lehetőséget. A kutatáshoz kapcsolódó következtetéseket elsősorban a 2013 és 2019 közötti adatok longitudinális és komparatív vizsgálata alapján tettem meg.

4. Eredmények

4.1. Szakpolitikai dokumentumelemzés: a sportdiplomácia kormányzati gyakorlata Magyarországon (2010-2020)

A sport nemzetstratégiai ágazatként való kiemelésével (2010) a magyar külkapcsolatokban játszott szerepe és relevanciája is erősödött. A 2010 és 2020 közötti kormányok egyre növekvő intenzitással használták az elit sporteseményeket és élsportolókat nyilvános diplomáciai célkitűzéseik elérésére. A magyar kormányzati sportdiplomáciai célrendszer sarokpontja a nemzetközi sportesemények hazai megrendezése és ezáltal az országimázs javítása, illetve a nemzetközi kapcsolatok erősítése. A kormányzat továbbá támogatja a magyar sportszakemberek és sportvállalkozások nemzetközi szerepvállalását és térnyerését, egyúttal előszeretettel nevez ki egykori sportolókat diplomáciai pozíciókra. Noha Magyarország nem rendelkezik nyilvánosan elérhető sportdiplomáciai stratégiával, a sportdiplomácia intézményesítése tekintetében eredményeket tud felmutatni. A Sportdiplomáciai Főosztály 2018-as létrehozásával a régióban egyedülálló módon kapott szerepet a sport a külpolitikai intézményrendszerben, a magyar példa nemzetközi szinten is előremutató kormányzati kezdeményezésnek számít. Az 1. számú táblázat alapján megállapítható, hogy a kiválasztott nemzetközi jó gyakorlatok és Magyarország kormányzati sportdiplomáciai célkitűzései között számos párhuzam fedezhető fel, mint a nemzetközi sportesemények megrendezésének rendszerszintű támogatása, a sportvállalkozások külföldi piacszerzésének ösztönzése vagy a sportvezetők nemzetközi pozíciószerezésének előmozdítása. A legfőbb különbségeket tekintve, a hazai célkitűzések között nem, vagy csak mérsékelten jelent meg a sport társadalmi fejlesztésben játszott szerepe, a Sporttal a Békéért és Fejlesztésért koncepciója és az ENSZ Fenntartható Fejlesztési Céljai. Olyan hátrányos helyzetű csoportok, mint a

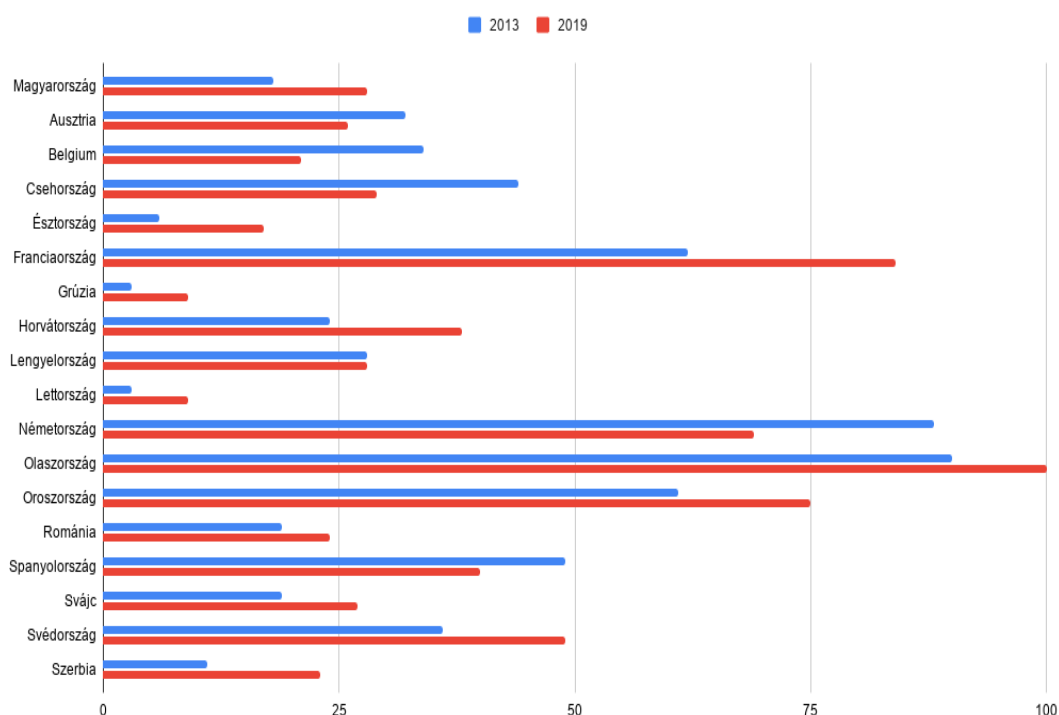
fogyatékosággal élők nem jelentek meg a magyar sportdiplomáciai programok legfőbb cél csoportjai között.

Táblázat. Kormányzati sportdiplomáciai gyakorlatok összehasonlítása

	Ausztrália	Franciaország	Egyesült Államok	Japán	Magyarország
Nyilvános sportdiplomáciai stratégia	2015 és 2019	2016		2015	
Sportdiplomáciai jellegű, nyílt finanszírozási program sport- és civil szervezeteknek	ASOP, PSP, Team Up	Paris 2024, AFD	SportsUnited, Global Sports Mentorship	Sport for Tomorrow	
Sportdiplomáciai nagykövet pozíció		2014-től		2015-ben hoztak létre ilyen pozíciót	Sportdiplomáciai főtanácsadó (2019)
Utazó sportolói követ program	PacificAus Sports program		Sports Envoys	Sport for Tomorrow	
Intézményesülés az államigazgatásban	Külügyi és Kereskedelmi Minisztérium (DFAT)	Külügyminisztérium, DIGES, CFSI	Oktatási és Kulturális Ügynökség (ECA)		Külgazdasági és Külügyminisztérium
Külképviseltek sportdiplomácia iránti érzékenyítése, információval való ellátása	Jellemző	Jellemző	Jellemző	Jellemző	Jellemző
Sport témájú bilaterális és multilaterális megállapodások ösztönzése	Jellemző	Jellemző	Jellemző	Jellemző	Jellemző
Nemzetközi sportesemények megrendezésének rendszerszintű támogatása	Közvetlen kormányzati cél	Közvetlen kormányzati cél	Indirekt kormányzati cél	Közvetlen kormányzati cél	Közvetlen kormányzati cél
Sportvezetők nemzetközi pozíció szerzésének ösztönzése, támogatása	Közvetlen kormányzati cél	Közvetlen kormányzati cél	Indirekt kormányzati cél	Közvetlen kormányzati cél	Közvetlen kormányzati cél
Sportvállalkozások népszerűsítése külföldön	Match Australia	Sport à l'Export	Indirekt kormányzati cél	Tokyo 2020	SportTech Hungary
Sporton keresztüli fejlesztési programok	ASOP, PSP	AFD	SportsUnited, USAID	Sport for Tomorrow	
ENSZ Fenntartható Fejlesztési Célok megjelenése a sportdiplomáciai projekteknél	Jellemző	Jellemző	Jellemző	Jellemző	
Nők sportbeli részvételének ösztönzése, női sportvezetők képzése a sportdiplomáciai programokban	Team Up program	Paris Call for Sport	espnW Global Sports Mentoring Program	Nincs információ	MOB Nők a Sportban Bizottság (nem kormányzati testület)
Fogyatékossgal élő emberek sporton keresztüli társadalmi bevonásának megjelenése a sportdiplomáciai programokban	Team Up program	Paris 2024	Sport For Community	Sport for Tomorrow	
Hátrányos helyzetű sportoló fiatalok tanulási mobilitásának támogatása, sport-alapú ifjúsági cserék			SportsUnited	Sport for Tomorrow	
Az ország nyelvének népszerűsítése a sporton keresztül		Közvetlen kormányzati cél		Közvetlen kormányzati cél	
Sportintegritási kérdések a sportdiplomáciai stratégiában és programokban	Jellemző (Sport Diplomacy 2030)	Jellemző (Paris 2024, Európa Tanács)		Jellemző (Play True 2020)	

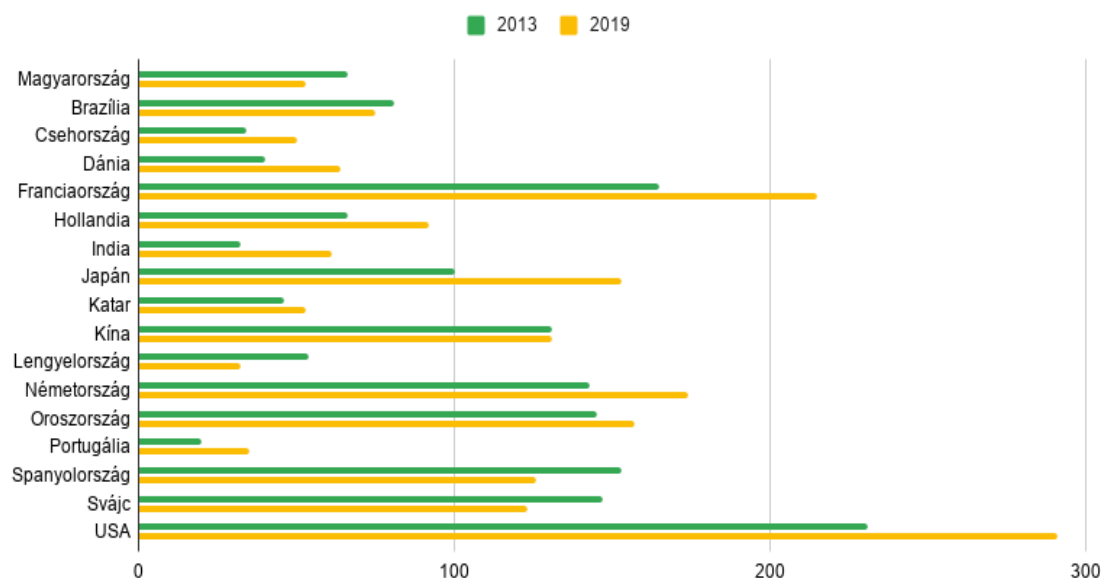
4.2. A magyar sportdiplomáták nemzetközi sportszövetségekben elfoglalt pozíciójának elemzése a Sportpolitikai Erőindex segítségével (2013-2019)

2019-ben Magyarország 28 ponttal, Lengyelországgal holtversenyben, 47 ország közül a 15. helyet foglalta el az európai sportszövetségekben betöltött választott tisztségviselői pozíciók alapján. Ez a 2013-as pontszámokhoz képest majdnem 56%-os növekedést jelent, hazánk indexe 10 ponttal gazdagodott. A magyar sportvezetők regionális sportdiplomáciai súlyának gyarapodása illeszkedik ahhoz a tendenciához, amely szerint az utóbbi évtizedben az európai sportszövetségekben az erőviszonyok a nyugati országok felől egyre inkább keletre tolódnak. Ez a növekedési ütem a 47 európai ország közül a 9. legnagyobb arányú volt (55,6%). Az index 2019-es adatait illetően, a közép-kelet-európai és balkáni régióban csak Horvátország (p=38) és Csehország (p=29) tudta megelőzni Magyarországot, amíg Lengyelország (p=28), Románia (p=24) és Szerbia (p=23) közel hasonlóan teljesített (1. Ábra). A lakosságárányos indexen ez a pontszám azonban csak a 21. helyre volt elegendő (2,89 pont/millió fő).

1. *Ábra. Sportpolitikai Erőindex: európai sportszövetségek. Egyes államok Sportpolitikai Erőindexének változása az európai sportszövetségekben 2013 és 2019 között (regionális összehasonlítás).*

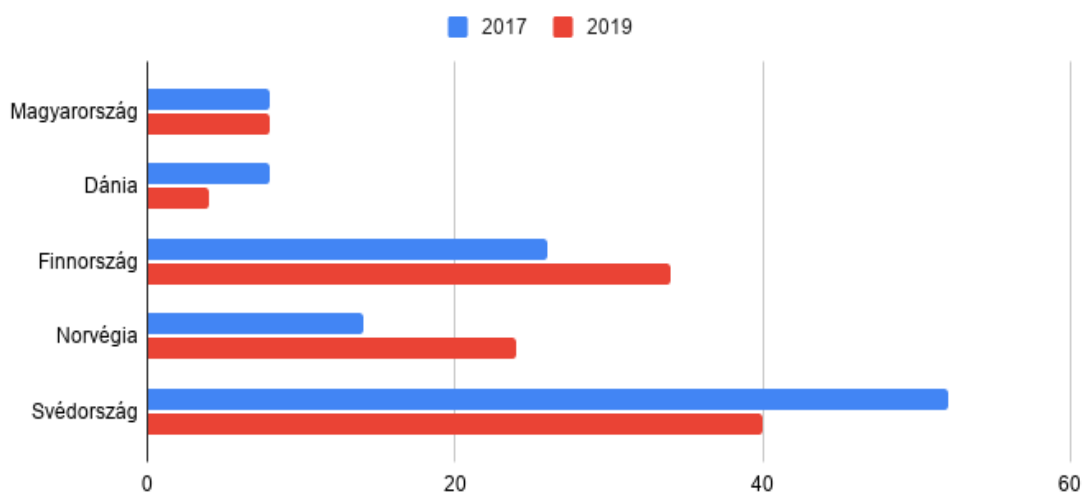
A nemzetközi sportszövetségekben elfoglalt pozíciók tekintetében, Magyarország 2019-ben 53 ponttal, Katarral holtversenyben a 27. helyet foglalja el a nemzetek ranglistáján. A 2013 és 2019 közötti időszakban Magyarország pontjainak mintegy 20%-át (13 pont) veszítette el, ezzel 7 helyezést rontva a nemzetközi rangsorban (2. *Ábra*). A lakosságszámmal korrigált indexen ez a teljesítmény a 45. helyre volt elég. A pozícióvesztés többek között azzal magyarázható, hogy egyre több fejlődő ázsiai, afrikai és latin-amerikai ország sportvezetője szerez befolyást a nemzetközi sportban, míg a tradicionális sporthatalmaknak számító európai országok súlya visszaszorulóban van.

2. *Ábra. Sportpolitikai Erőindex: nemzetközi sportszövetségek. Egyes államok Sportpolitikai Erőindexének változása a nemzetközi sportszövetségek tekintetében 2013 és 2019 között.*

A globális rangsorban elfoglalt 2019-es hazai pozícióvesztés ellenére, a szűkebb, regionális összehasonlításban Magyarország az összes szomszédjához képest jobban teljesít a nemzetközi sportszövetségekben betöltött választott döntéshozói pozíciók tekintetében. 2019-ben hazánk 53 ponttal, 47 európai ország közül a 14. helyet foglalta el. A közép- és kelet-európai régióban betöltött előkelő helyezés ellenére, egyes

alacsonyabb lakosságszámmal rendelkező skandináv országok (Norvégia, $p=60$; Dánia, $p=64$; és Finnország, $p=72$) jobb eredményeket értek el hazánknál. A magyarázat sok tekintetben a női sportvezetők számában és az általuk elfoglalt pozíciókban keresendő, hiszen nagymértékű eltéréseket tapasztalunk Magyarország ($p=8$) és a legtöbb skandináv ország között. Svédország ($p=40$), Finnország ($p=34$) és Norvégia ($p=24$) európai és világviszonylatban is példát mutat a női sportvezetők nemzetközi (és hazai) sportszövetségekben betöltött reprezentációját illetően (3. Ábra).

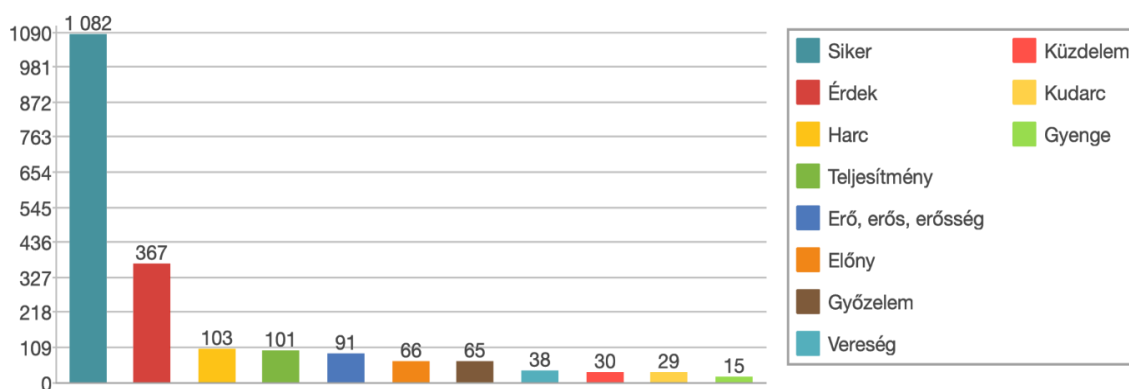
3. Ábra. Sportpolitikai Erőindex a női sportdiplomáták vonatkozásában, Magyarországon és a Skandináv országokban. A női sportdiplomátákra vetített Sportpolitikai Erőindex változása 2013 és 2019 között Magyarországon és a Skandináv országokban (Izland kivételével).

A kontinentális kontextusból kitekintve azonban más jellegű globális trendek érvényesülnek a nemzetközi sportban. A rendelkezésre álló adatok alapján megállapítható, hogy a magyar sportdiplomáták súlya a 2013-tól 2019-ig tartó periódusban csökkent a nemzetközi sportszövetségekben. Noha a csökkenés nem olyan látványos, mint Lengyelország esetében (-40,74%), mégis az európai országok közül a negyedik legnagyobb arányú (-19,70%) volt. Az 1. Táblázatban bemutatott nemzetek közül Japán (53%), Franciaország (30,3%) és az Egyesült Államok (25,97%) látványosan, míg Ausztrália (7,69%) mérsékelten tudta növelni képviselését és ezáltal lobbijét, érdekérvényesítő képességét a nemzetközi sportszövetségekben. A globális sportvilág és a nemzetközi sportirányítás átrendeződését jól mutatja, hogy egyes fejlődő

országok képviselői milyen mértékben nyertek teret a nemzetközi szövetségekben. A vizsgált időszakban bizonyos országok megháromszorozták vagy megduplázták sportdiplomatáik számát a nemzetközi sportszövetségekben. A magyar sportdiplomatáknak tehát egy ilyen gyorsan változó, rendkívül sok szereplős és kompetitív nemzetközi környezetben kell helytállniuk a huszonegyedik században.

4.3. A hazai sportdiplomácia értelmezése a magyar nyelvű online sajtó tükrében (2010-2020)

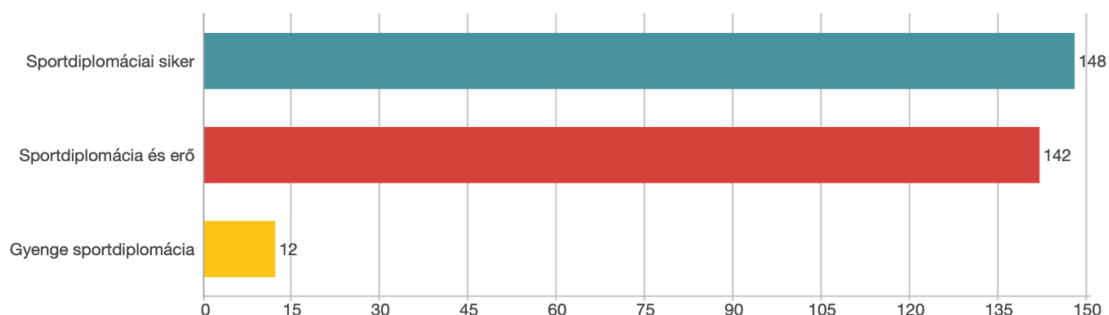
A 2010 júniusa és 2020 júniusa között megjelent ötszáz online cikkre épülő adatbázis (n=500) elemzésének egyik fő eredménye, hogy a *sportdiplomáciai siker* kifejezés bizonyult a fogalommal kapcsolatos leggyakrabban alkalmazott szókapcsolatnak. Az elemzett tartomány 125 cikkében összesen 148 alkalommal jelent meg valamilyen formában a kifejezés, amíg a sportdiplomácia és siker vagy sikeres szavak 172 cikkben összesen 210 alkalommal fordultak elő egy mondatban. Az elemzett tartomány egészét nézve az érdekvényesítéshez kapcsolódó kifejezések közül a *siker* szó magasan a legtöbbet használt kifejezés volt (n=1082), amit az *érdek* szó sem tudott megközelíteni (n=367) (4. Ábra).

4. Ábra. Érdekvényesítéshez kapcsolódó szavak előfordulása. Az érdekvényesítéshez kapcsolódó szavak előfordulási gyakorisága a vizsgált tartományban 2010 júniusa és 2020 júniusa között.

Amennyiben csak a 2010 és 2020 közötti időszak online magyar sajtócikkeinek tükrében értelmeznénk a hazai sportdiplomácia teljesítményét, megkérdőjelezhetetlen lenne annak abszolút sikeressége. Az online sajtó leginkább a Magyarországon megrendezett nemzetközi sportesemények vonatkozásában és a magyar sportvezetők

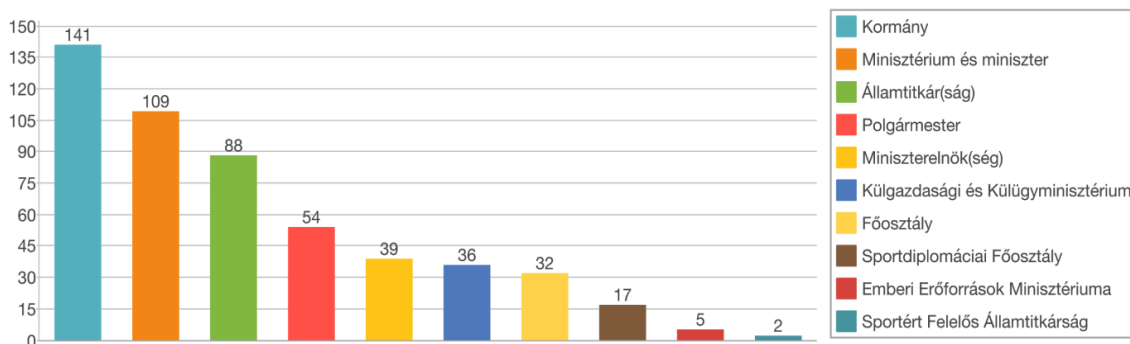
nemzetközi tisztségekbe való megválasztásakor alkalmazta a *sportdiplomáciai siker* szófordulatot (5. Ábra).

5. Ábra. *Sportdiplomáciai siker és erő. A sportdiplomáciai sikerre, erőre és gyengeségre vonatkozó kódok előfordulási gyakorisága a vizsgált tartományban (2010 június - 2020 június).*

A magyar sportdiplomácia erősségére utaló cikkek mellett más online publikációk a hazai sportérdekek nemzetközi érvényesítésének javítását szorgalmazták. Egyes írások a kompetitív nemzetközi környezetből vezették le a sportdiplomácia fejlesztésének a fontosságát, amíg mások azzal érveltek, hogy a megfelelő kormányzati finanszírozáshoz nemzetközi eredmények szükségesek. Általánosságban megállapítható, hogy a magyar sport sikerorientált teljesítményéhez, nemzetközi érdekérvényesítéséhez kapcsolódó cikkek nagy valószínűséggel jelentek meg a vizsgált tartományban.

Az államigazgatáshoz kapcsolódó kifejezések előfordulási gyakoriságát elemezve megállapítható, hogy a magyar állami sportirányítás első számú szereplője, a Sportért Felelős Államtitkárság (SFÁT), és az intézményt befogadó EMMI minimális mértékben került említésre a vizsgálati tartományban. A sportdiplomácia kulcsszavakat tartalmazó cikkekben a KKM és a Miniszterelnökség kifejezések egyaránt magasabb esetszámban fordultak elő, amelyből az a következtetés vonható le, hogy az online sajtó jobban kapcsolja ezeket az államigazgatási intézményeket a kormányzati sportdiplomáciai feladatok ellátásához (6. Ábra).

6. Ábra. Kormányzathoz kötődő kifejezések gyakorisága. A kormányzathoz kötődő kódok előfordulási gyakorisága az elemzett tartományban (2010 június - 2020 június).

4.4. A sportdiplomácia fogalmának és hazai gyakorlatának szakértői értelmezései

A félig strukturált interjúk tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a fogalom hazai értelmezése is tükrözi a sportirányítás kormányzati és civil jellegéből fakadó kettősséget (Murray és Pigman 2014). Az interjúalanyok fogalom-értelmezését erősen befolyásolta a civil vagy kormányzati sportirányítás területén szerzett személyes tapasztalatuk, illetve sportolói múltjuk is. Amíg a civil sportirányítás területén aktív interjúalanyok elsősorban nem-kormányzati tevékenységként jellemezték a sportdiplomáciát (diplomácia a sportban), addig a közigazgatási tapasztalattal rendelkező szakemberek értelmezésében a sport a kormányzat egyik nyilvános diplomáciai eszközeként, a szakdiplomáciai tevékenység ágaként jelent meg (sporton keresztüli diplomácia). Emellett, az interjúk eredményei azt támasztották alá, hogy a *sportdiplomata* megnevezés elsődlegesen a nemzetközi sportszervezetek választott tisztségviselőire vagy szerződéses munkaviszonnyal rendelkező alkalmazottaira vonatkozik, mintsem a kormány szakdiplomataira vagy szakpolitikusaira.

5. Következtetések

5.1. Kutatási kérdések megválaszolása

A kutatás célkitűzéseinek megfelelően két kérdéskört határoztam meg: az első kérdéskör a sportdiplomácia fogalmának hazai értelmezésére, amíg a második annak

gyakorlatára vonatkozik. Az első kérdéskörben feltett kérdések megválaszolására tett kísérlet érdekében a tartomelemzés és félig strukturált interjúk, amíg a második kérdéscsoport megválaszolására a szakpolitikai dokumentumelemzés, a másodlagos adatelemzés és a félig strukturált interjúk eredményeit használom fel.

A magyar online nyilvánosság és sportvezetők körében a sportdiplomácia nem-kormányzati megközelítése (diplomácia a sportban) dominál. A meghatározónak látszó hazai értelmezés szerint a sportdiplomácia a civil sportirányítás autonóm nemzetközi kapcsolatainak fejlesztése, és a magyar érdekek érvényesítése a nemzetközi sportszervezetekben. A sportdiplomácia, mint érdekérvényesítő-képviselési tevékenység szükségszerűen sikerorientált, elit- és versenysport centrikus, a hazai sporteredmények előmozdítását és nemzetközi sportesemények rendezési jogának elnyerését célozza meg. A sport népek, nemzetek és emberek közötti kapcsolatteremtő és kapcsolatépítő szerepe csak mérsékelten jelenik meg. A sportdiplomáciai képviselési-érdekérvényesítő tevékenység elsősorban a nemzetközi sportirányításban valósulhat meg, szereplői elsősorban a nemzetközi sportszervezetek és választott sportdiplomaták, akik nem mind feltétlenül sikeres elit sportolók, de a sportban szerzett tapasztalatuk nagy előnyt jelent. A sportdiplomácia széles eszköztára számos módszert tartalmazhat, de leginkább kommunikációs, jogi-szabályozó és pénzügyi eszközökre épül. Az uralkodó felfogás szerint a kormányzati szerepvállalás ezen a területen korlátozott, elsősorban kiegészítő, támogató hatáskörökre terjed ki. Az interjúk tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a fogalom definíciója és értelmezése nagyban függ a megkérdezett szakértő személyes tapasztalatától. A civil sportirányításban dolgozó szakértők, az online médiában kurrens felfogásához hasonlóan értelmezik a fogalmat. A közigazgatási háttérrel rendelkező szakértők, a hazai szakirodalom felfogásának megfelelően elsősorban kormányzati eszközként tekintenek a sportdiplomáciára.

A második kérdéskör tekintetében az eredmények alapján kijelenthető, hogy a magyar kormányzati sportdiplomácia (2010-2020) célrendszere elitsport centrikus és sikerorientált, irányításáért pedig több minisztérium és háttérintézmény felelős. A disszertációban bemutatott jó nemzetközi gyakorlatokkal (Egyesült Államok, Franciaország, Japán és Ausztrália) összehasonlítva elmondható, hogy számos párhuzam fedezhető fel, különösen Franciaország tekintetében. A nagyszabású

sportesemények rendezési jogának elnyerése, illetve a sportvezetők nemzetközi sportirányításban elfoglalt pozíciójának erősítése, mindkét ország tekintetében hangsúlyos cél. A sportdiplomácia közigazgatási beágyazottsága területén, Magyarország komoly lépéseket tett a Sportdiplomáciai Főosztály 2018-as létrehozásával. Mindezek ellenére, a disszertáció megírásának idején, nyilvánosan elérhető stratégiával a kormány nem rendelkezett, a sporton keresztüli társadalmi fejlesztés pedig nem jelent meg a sportdiplomácia célrendszerében. A nemzetközi sportszövetségekbe választott magyar sportvezetők erőindexe tekintetében 2013 és 2019 között lassú csökkenés volt tapasztalható. Ebben az időszakban a magyar sportdiplomáták, csak az európai sportszövetségekben tudták erősíteni a pozícióikat, mindkét változás összeegyeztethető az általános trendekkel. A hazánkban megrendezett sportesemények nagy száma egyelőre nem befolyásolta a magyar sportvezetők nemzetközi szerepvállalását, a jelenlegi sportvezetői generáció kiöregedése pedig a negatív tendenciát erősíti.

5.2. Hipotézisek ellenőrzése

Az első hipotézis (H1), amely szerint a magyar kormányzati sportdiplomácia erősen sikerorientált, elit- és versenysport centrikus tevékenység, fő eszköze a nemzetközi sportesemények hazai megrendezése, *beigazolódott*. A kormányzat (2010-2020) sportdiplomáciai tevékenységének elsődleges célja a nemzetközi sportversenyek rendezési jogának elnyerése, a magyar sportvezetők beválasztása a nemzetközi sportirányítás szervezeteibe és ezen keresztül a magyar érdekek hathatós érvényesítése. Ebben az értelemben a sportdiplomácia hazai felfogása a nemzetközi kapcsolatok realista iskoláját tükrözi, egy kompetitív nemzetközi rendszerben az elitsport sikerek maximalizálására és a nemzeti érdekérvényesítés erősítésére törekszik.

A második hipotézis (H2), amely szerint a magyar online sajtó és sportvezetés olvasatában a sportdiplomácia a nem-kormányzati sportszervezetek nemzetközi kapcsolatainak fejlesztése, ápolása, csak *részben igazolódott be*. Noha az online tartomelemzés és a félig-strukturált interjúk eredményei a sportdiplomácia nem-kormányzati értelmezésének túlsúlyát támasztják alá, egyben rámutatnak a magyar sport átpolitizáltságára és kormányzati befolyására is. A közigazgatási háttérrel rendelkező

interjúalanyok kormányzati feladatként fogták fel a sportdiplomáciát. A kutatás eredményei szerint a sportdiplomácia hálózati felfogása nem elterjedt hazánkban.

A harmadik hipotézis (H3), amely szerint a magyar online nyilvánosság és a sportvezetők értelmezésben nem jelenik meg a sporton keresztüli társadalmi fejlesztés, mint a sportdiplomáciai tevékenység lehetséges területe, illetve eszköze, *beigazolódott*. A szakpolitikai dokumentumelemzés, az online tartalomelemzés és a félig strukturált interjúk tanulságai alapján elmondható, hogy a sportdiplomácia magyarországi értelmezés és gyakorlata nem tekinti céljának a sporton keresztüli társadalmi befogadást és esélyteremtést.

5.3. A sportdiplomácia magyarországi fejlesztésére vonatkozó javaslatok

A sport társadalmi fejlesztésben játszott szerepének kihasználása

A kutatásom eredményei rávilágítanak arra, hogy az erősen sikerorientált és elitsport centrikus hazai sportdiplomácia a nemzetközi sportesemények rendezési jogának elnyerése mellett, mérsékelt szerepet tulajdonít a sportemberek és nemzetek közötti kölcsönös megértés előmozdításának, a sport társadalmi kohéziós és integrációs funkciójának kibontakoztatásának. A sporttal a fejlesztésért és békéért koncepciója a vizsgált jó gyakorlatok integráns része, hazánkban azonban leginkább egy meg nem értett fogalomnak és „hiánycikknek” minősül (Bardocz-Bencsik és mtsai 2020). A sporton keresztüli esélyteremtési, nevelési kezdeményezések és a sport-alapú nemzetközi ifjúsági mobilitási programok kormányzati támogatása hozzájárulhat a nyilvános diplomáciai célok eléréséhez és a nemzetközi sportesemények megrendezéséhez képest kevésbé forrásigényes tevékenység.

A jövő magyar sportdiplomatáinak képzése

Meggyőződésem, hogy a jövő sportdiplomata nemzedékének nevelése során megfelelő figyelmet kell fordítani a női sportvezetők támogatására. Földesi és Gál (2019) szerint a sportvezetést gyakran még mindig nemhez kötött foglalkozásnak tekintik Magyarországon, a női sportvezetők száma európai összehasonlításban alacsony. Ez az egyenlőtlenség a sportdiplomácia területén is érvényesül, a másodlagos adatelemzés eredményei alapján a nemzetközi és európai szövetségekben választott pozíciót betöltő magyar női tisztségviselők száma súlyosan alulreprezentált a

férfiakéhoz képest. A nemzetközi sportban egyre erősödő női egyenjogúsági erőfeszítések hatására egyre fontosabb lesz a női sportvezetők szerepvállalása, hazánk elsősorban ezen a területen tud javítani a nemzetközi sportszervezetekben történő érdekérvényesítés területén.

Nyilvános sportdiplomáciai stratégia

A disszertáció elkészítésének idején sem a Külgazdasági és Külügyminisztérium, sem a sport területét felügyelő Emberi Erőforrások Minisztériuma nem rendelkezett olyan nyilvános sportdiplomáciai stratégiával, amely meghatározta volna az ország e téren vállalt kormányzati célkitűzéseit, irányelveit, illetve programját. Amíg a disszertációban bemutatott jó gyakorlatokat irányító államok rendelkeznek angol nyelven is elérhető nyilvános szakpolitikai dokumentumokkal és tágabb közönséget célzó információs kiadványokkal, addig Magyarország esetében magyar nyelvű információ sem érhető el. Az interjúk általános tapasztalatai alapján és meglátásom szerint is megfontolandó, egy széles körű egyeztetésen és megfelelő adatgyűjtésen alapuló nyilvános kormányzati sportdiplomácia stratégia megalkotása. A jelenlegi sportirányítási rendszerben a sportdiplomáciai feladatokat három minisztérium és több háttérintézmény látja el, úgy gondolom, célszerű lenne egy erős, koordinációs hatáskörökkel rendelkező kormányzati intézmény felállítása.

5.4. Záró gondolatok

Disszertációm elsődleges célja a 2010 és 2020 közötti magyar kormányzati sportdiplomácia nemzetközi kontextusban történő vizsgálata, egyúttal kísérlet a hazai sportdiplomácia erejének objektív szempontok alapján történő értékelésére. Az értekezés másodlagos célja a sportdiplomácia hazai értelmezésének feltérképezése és bemutatása, egyúttal kísérlet a pontosabb fogalmi keretek kialakítására. Bízom benne, hogy kutatásom eredményei hozzájárulhatnak a sportdiplomácia tudományos igényű megközelítésének népszerűsítéséhez, az elméleti alapok fejlesztéséhez és a jó nemzetközi gyakorlatok ismeretének szélesítéséhez, mindezzel erősítve egy gyorsan fejlődő interdiszciplináris terület hazai tudásbázisát. Úgy gondolom, hogy a munkám a szilárd elméleti alapokon nyugvó fogalmi keretrendszer bemutatásával elősegítheti a sportdiplomácia egyetemi szintű oktatásának fejlesztését. Remélem, hogy az értekezésben megfogalmazott szakpolitikai javaslatok eljutnak a kormányzati és civil

sportirányítás döntéshozóihoz, akik megfontolják az ajánlások gyakorlatba ültetését.

6. Saját publikációk jegyzéke

A disszertáció témájához kapcsolódó közlemények:

Garamvölgyi B, Begovic M, Dóczi T. (2021) Sport Diplomacy in Hybrid Regimes: The Cases of Hungary and Montenegro. *Journal of Global Sport Management*, 1-18. DOI: 10.1080/24704067.2021.2008804

Garamvölgyi B, Dóczi T. (2021) Sport as a tool for public Diplomacy in Hungary. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, 90: 39-49.

Garamvölgyi B, Bardocz-Bencsik M, Dóczi T. (2022) Mapping the Role of Grassroots Sport in Public Diplomacy. *Sport In Society*, 25: 889-907.

Garamvölgyi B, Deregán G, Dóczi T. (2018) Sportdiplomáciai intézményrendszerek francia és magyar megközelítésben. *Civil Szemle*, 15: 69-84.

Garamvölgyi B. Sportdiplomácia Kolumbiában. In: Tóth B (szerk.), *Tudományos eredmények a nagyvilágból: Válogatás a Campus Mundi ösztöndíjasok tanulmányaiból*. Budapest, Tempus Közalapítvány, Budapest, 2018: 13-17.

Garamvölgyi B. Sport: a tool for reaching EU external policy goals? In: Gál A, Kosiewicz J, Sterbenz T (szerk.), *Sport and Social Sciences with Reflection on Practice*. Josef Pilsudski University of Physical Education, Warsaw, 2016: 217-231.

A disszertáció témájához nem kapcsolódó közlemények:

Bardocz-Bencsik M, Garamvölgyi B, Dóczi T. (2018) Sporttal a békéért és a fejlődésért - Az Egyesült Nemzetek Szervezetének szerepe. *Civil Szemle*, 15: 47-65.

Garamvölgyi B. (2019) ISSA 2019 Sportszociológiai Világkongresszus: World Congress of Sociology of Sport 2019 (ISSA). *Testnevelés, Sport, Tudomány - Physical Education, Sport, Science*, 4: 76-77.

Petridis L, Garamvölgyi B, Csere G, Tóth PL. (2019) Kitekintés a sporttudományok világába: Window to the world of sport sciences. *Testnevelés, Sport, Tudomány - Physical Education, Sport, Science*, 4: 115-118.